

Prikazi i osvrti

USPOMENE NA DON IVANA OSTOJIĆA

Ima ljudi koje izuzetno cijenimo što više drugih susrećemo Dugo nam ostaju u pamćenju, a osobito ih se rado sjetimo o nekoj njihovoj obljetnici. Tako pisac ovih redaka s ljubavlju iznosi nekoliko uspomena na odličnog čovjeka, svećenika i znanstvenika, koji se rodio 6. studenog 1893. u Poveljima na Braču. Nezaboravni don Ivan isticao se kao cjeloviti: čovjek, svećenik i znanstvenik.

1. *Čovjek.* Potječe iz nekada dosta imućne i ugledne obitelji Ostojić-Knežić. Uz njega najstarijega, roditelji su odgojili č.s. Imakulatu, dr. Antu, pravnika u Zagrebu, don Zdravka, vrijednog misionara u Belgiji i Parizu, te inž. Stanka koji je na njihovu imanju, kao kotarski agronom u Supetru, pokazao mnogo ljubavi prema bračkom kršu.

Don Ivan je pučku školu završio kod strica učitelja u Vrbanju na Hvaru, gimnaziju u Splitu, a teologiju u Zadru. I da nije postao svećenik, svijet bi ga cijenio zbog njegovog lijepog stasa, ugodne vanjštine, a osobito zbog plemenitoga duha i široke naobrazbe. U ovoj se je neprestano usavršavao, tako da je vladao talijanskim, njemačkim i francuskim jezikom. Na kraju trećeg sveska o hrvatskim benediktincima napisao je tečnim latinskim jezikom četrdeset stranica s kojima ih je učinio poznatima crkvenim povjesničarima po svijetu.

Od rane dobi don Ivana je zanosila ljubav prema rodnom kraju, najviše zbog obilno vidljivih ostataka nekada velike povaljske benediktinske opatije, njezinog dobro sačuvanog kartulara (potankog opisa opatijskih posjeda) - koji je jedan od najstarijih pismenih sastavaka na našem jeziku - kao i zbog čuvenog "povaljskog praga", nadvratnika prve samostanske crkve isklesanog god. 1184, koji se sada čuva u splitskom Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika.

Povaljska opatija bila je jedna od onih gdje se vršilo staroslavensko bogoslužje, tako se i don Ivan dao na upoznavanje naše

glagoljice. On, iz biskupije gdje se nije glagoljalo, predavao je u splitskoj bogosloviji i staroslavenski jezik. Toliko je u tom znanju bio temeljit da je ne samo ispravio staroslavenski prijevod *Pravila sv. Benedikta* iz samostana Čokovca na Pašmanu od A. Pavića, nego je po jezičnim osobinama ustanovio da je prvi predložak toga prijevoda nastao u XII. ili čak u XI. stoljeću i tvori najstariji prijevod benediktinskog pravila u jezik bilo kojega europskog naroda.

Veliku ljubav prema našim svetinjama don Ivan je pokazao i višegodišnjim nastojanjima da na istočnom dijelu Brača ubicira nekoliko desetaka starohrvatskih toponima navedenih u *Povaljskoj listini*. A jer su ti benediktinci svoj samostan i crkvu podigli na temeljima starokršćanske bazilike, don Ivan je stručno sudjelovao i kod obnavljanja njezinih ostataka i o njoj napisao ovelu raspravu u rimskoj *Rivista di archeologia cristiana*.

Ta njegova opća, klasična, starokršćanska i benediktinska izobrazba navela je dr. Josipa Marcelića, prorektora Teologije u Splitu, da je uz njegov posmrtni odar 22. IX. 1980. rekao: "On je na određeni način bio duboko uronjen u benediktinsku duhovnost, te možemo reći, da je bio 'benediktinac u duhu'. On je zaista obavljao posao jednog benediktinca pišući svoje članke i knjige."

2. Za *svećenika* je zaređen 2. IV. 1916. i kao kapelan služio u Pučišćima, zatim kao župnik u Bobovišćima i rodnim Povoljima. Ne propuštajući nijednu pastoralnu dužnost nastavio se baviti teologijom i domaćom crkvenom poviješću. Kada je u splitskoj bogosloviji trebalo naći nasljednika učenom dr. Anti Kataliniću, sjetili su se don Ivana. U tu je svrhu poslan na postdiplomski studij u Rim, odakle se vratio s doktoratom teologije. Od jeseni 1929. predaje u Splitu moralnu teologiju. Njegovi slušatelji, još i danas sjećaju se don Ivanovih jasnih, crkveno posve ispravnih i zanimljivih predavanja

Dobro je navesti što je prigodom njegove smrti u *Glasi koncila* napisao dr. Drago Šimundža: "Profesor široke kulture, pun blagog humora i vedra raspoloženja, ostavljao je na svoje studente snažan dojam kompletnog čovjeka, svećenika i profesora. Bio je odmjeran u riječima, zanimljiv u nastupu, stroge regule u svom životu i širokogrudan prema drugima. Profesorska točnost, svećenička korektnost, znanstvena erudicija i prirodna aristokratska plemenitost slijevale su se u njegovu radu i ponašanju u skladno jedinstvo. S laganim osmijehom i vedrim humorom don Ivan je spajao istodobno povjerenje, otmjenost i dostojanstvo". Zbog toga su ga bogoslovi i kasnije, do njegovih zadnjih mjeseci, rado primali u svoje društvo za vrijeme odmora.

Kada je boravio u Splitu, često je misio u kapelici školskih sestara na Lovretu (nedaleko od bogoslovije) sjećajući se svoje pokojne sestre koja je ondje umrla nakon kratkoga redovničkoga života. Sestre su ga cijenile zbog njegove točnosti, ozbiljnosti i s njom spojene ljubaznosti. Nekoliko je godina poučavao vjeronauk i u višim razredima splitske sjemenišne gimnazije, gdje su ga neki zapamtili zbog mudroga povezi-

vanja naravnog i nadnaravnog reda. Jednom riječju, svoj profesorski i odgojiteljski rad don Ivan je prožimao pravim svećeničkim duhom.

Budno je pratio sav naš crkveni život, ali se od njega nije čulo da nekoga kritizira, a još manje da sudi. No, znao je izraziti žaljenje, npr. kad je splitski biskup Bonefačić dobrano ostario i u onim se vrlo teškim vremenima otezalo imenovanje njegova pomoćnika i nasljednika. Kao u šali, don Ivan je Pavlovu oznaku Crkve (usp. Ef 5,27) da bude "non habentem rugam" - "bez nabora", volio prenijeti u domaći izraz: da ne bude nikome "za ruglo".

Svoje crkveno stajalište najljepše je pokazao kada Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu nije htio ustupiti gotov i pomljivo natipkan tritomni rukopis o benediktincima. Doznali su za taj njegov veliki plod četrdesetgodišnjeg rada i pokazali spremnost da će ga izdati. Akademijin recenzent, poznati jugomason dr. Kostrenčić, bio je mišljenja da je djelo "previše klerikalno i previše hrvatsko" pa neka ga JAZU ne izdaje, ali da ga svakako otkupi od autora. On nije htio o tome ni čuti, pa i kada su mu nudili da sam odredi cijenu koju će mu odmah isplatiti. Piscu je ovih redaka rekao: "Onda bi neki neprijatelj Crkve mogao iz moga truda izvaditi samo ono što bi mislio da opterećuje Crkvu i naše benediktince." U Zagrebu su otezali, pa je morao osobno poći da mu vrate rukopis.

Rado je pristao da to djelo izda naš priorat, i to bez ikakva honorara. Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu proglasio ga je 1970. godine počasnim doktorom. Za tu prigodu nije išao u naš glavni grad, nego je odredio svoga brata Antu da u njegovo ime primi povelju. Hvarski biskup Pušić pribavio mu je od Svete stolice naslov monsignora, što nije mogao odbiti, ali je izjavio: "Primiti ga protivilo bi se svim mojim načelima." Zamolio je da se dekret stavi u arhiv hvarske biskupije i o njemu ne govori. Talijani bi rekli: "Caso più unico che raro."

3. *Znanstvenik*. Ima nadarenih svećenika, ali malo koji posjeduje "Sitzfleisch - marljivost sjedenja", te stoga se malo njih bavi znanstvenim radom i pisanjem. O don Ivanovoj nadarenosti i marljivosti govore njegova tiskana djela. Istraživači domaće crkvene povijesti još će kroz mnogo decenija po bibliotekama tražiti i služiti se njegovim djelom u tri sveska *Benediktinci u Hrvatskoj i u ostalim krajevima* (Split 1963-1965). Veoma je žalio što ga nije mogao izdati pod naslovom: "Croatia benedictina - Benediktinska Hrvatska", kako glase slična djela u drugih naroda. Obziran kako je bio, bojao se da će tadanje vlasti zabraniti raspačavanje, jer obrađuje krajeve za koje misle da nisu hrvatski.

Još prije, don Ivan je izdao *Katalog benediktinskih samostana na dalmatinskom primorju*, posebno djelo o opatiji u Poveljima i o samim Poveljima. Napisao je knjigu o Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu, o Metropolitanskom kaptolu u Splitu i o Splitskom kaptolu u splitsko-makarskoj biskupiji. Izdao je vrijednu korespondenciju između

svog uzora don Frane Bulića i čuvenog bolandiste H. Delaheya. Pabir-
čevići po starim arhivima skupio je i izdao *Imena životinja u dalma-
tinskim srednjovjekovnim antroponimima*.

Uz tih jedanaest knjiga, don Ivan je napisao preko šezdeset ras-
prava i manjih osvrti koji su većinom objavljeni u *Bogoslovskoj
smotri* i *Crkvi u svijetu*. U svim svojim djelima iznosio je samo povi-
jesne činjenice, uvijek navodeći izvore, pa mu skoro svaka stranica
ima poneko pozivanje na arhivsku građu i tuđe radove. Za njega su
pravi užitak bile sve stare listine, požutjele knjige, drevno kamenje,
izlizani natpisi i teško čitljivi tekstovi. Samo on je znao koliko im je
posvetio vremena i truda.

Posebno je značajno da je don Ivan za sva svoja djela, a i za neke
rasprave, potražio mnogo objavljenih i još više neobjavljenih fotogra-
fija. Sam piše: "Ilustracijama sam htio osvijetliti pojmove, što ih riječi
nisu uspjele dovoljno razjasniti" (*Benediktinci u Hrvatskoj* I,7). Nisu
sve slike jasne, ali mnoge je spasio od zaborava. Samo u trima knji-
gama o benediktincima ima punih sedam stotina slika ili crteža.

Kao znanstvenik don Ivan je poznao svoje domete, čega je sam
hvalevrijedno bio svjestan. Tako, nakon ponovnog otvaranja Teologije
u Splitu, nije više htio predavati moralku. On se prije Sabora, kao
mnogi drugi, držao Noldina, a nova se moralna nauka sada mnogo
više temelji na Bibliji i osvrće na sve moderne probleme. No,
znanstveno istraživanje i pisanje nije napustio do smrti. Kad je otišao
pred smrt u bolnicu, kako svjedoči njegov brat Stanko, u piscem je
stroju ostala nedovršena stranica jednoga njegova rada.

Ovih nekoliko uspomena napisao je njegov stari znanc na temelju
desetak odužih susreta, s nezaboravnim don Ivanom, kroz više
decenija. Iznio ih je kao mali dokaz velike zahvalnosti onome koji nam
je darovao monumentalno djelo o hrvatskim benediktincima i
benediktinkama. Na temelju tog djela naš je opat primas Rembert
Weakland 1980. u splitskoj katedrali uskliknuo: "Croatia benedicta
quia benedictina".

Martin Kirigin

OBJAVLJENI RADOVI PROF. DR. IVANA OSTOJIĆA

SAMOSTALNA DJELA - KNJIGE

1. *Benediktinska opatija u Poveljima na otoku Braču*, Split 1934, 112 str.
2. *Katalog benediktinskih samostana na dalmatinskom primorju*, Split 1941, 154 str.
3. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*, I. svezak, Split 1963, 474 str.
4. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*, II. svezak, Split 1964, str. 655